

Op het ritme van de rails

De Morgen, 07 Apr. 2012, Pagina 54

De Stichting Ons Erfdeel stuurde een aantal schrijvers de rails op. In 'Het juiste spoor' brengen ze verslag uit van hun excursies door Nederland, België en Frankrijk.

"Le vrai bonheur, ce n'est que dans les gares." Het zijn gevleugelde woorden van de Franse schrijver Anatole France. Maar er bestaat wel degelijk ook zoiets als "angoisse des gares". Wat te denken van het personage Jacques Austerlitz uit de gelijknamige roman van W.G. Sebald? Die belandt bij het betreden van Parijse stations "niet zelden in uiterst gevaarlijke emotiestromen (...) waarvan hijzelf volstrekt niets begreep". De dubbelzinnige en vaak ook melancholische romantiek van stations en treinen heeft sinds de negentiende eeuw schrijvers én kunstenaars van allerlei pluimage geïnspireerd. Hoofdredacteur en schrijver Luc Devoldere van de Stichting Ons Erfdeel is ook een treinbezetene, die vooral "stations en toebehoren" verzamelt. Hij gaf voor zijn tijdschrift Septentrion drie schrijvers de opdracht om een treinreis te maken, waarmee ze een liaison legden tussen Nederland, België en Frankrijk. Die bijdragen van Michel Quint, Geert van Istendael en Cyrille Offermans zijn nu gebundeld in Het juiste spoor. Het boek is opgetuigd met een royale selectie treinfragmenten uit de Nederlandse en internationale letteren, van Victor Hugo tot Nooteboom en Jeroen Brouwers. Fotograaf Jonas Lampens werd op de rails gestuurd om het parcours van zwart-witbeelden te voorzien, die soms het coloriet van een vervlogen tijdperk vatten. Devoldere himselfe bijt de spits af. In zijn inleidend stuk overschouwt hij hoe een aantal kunstenaars de komst van de trein en het station verwelkomden en breekt hij een lans voor de onheilspellende stationsfoto's van Léonard Missonne. Devoldere stelt vast hoe de trein een relance doormaakt en het zelfs "lastig heeft met zijn eigen succes": "Meer en meer treinen doen het spoorwegnet dichtslibben. De stiptheid lijdt eronder." Devoldere legt ook het traject Aalst-Eigenbrakel af, dat dwars door Brussel en de taalgrens loopt, 77 minuten reizen, 22 stopplaatsen. Wat verbindt Aalst en Eigenbrakel? Het drama van de Bende van Nijvel. De Franse schrijver Michel Quint tekent voor de uitbundigste tekst. Tijdens zijn tocht van Rijsel naar Antwerpen maakt hij "een uitstapje in de coulissen van de doorkruiste steden". Hopperiaanse taferelen schuiven voorbij als hij binnengluurt in de flatgebouwen of huizen langs de spoorweg, zijn fantasie slaat regelmatig op hol.

Privatisering

Geert van Istendael reisde tussen Amsterdam en Parijs. Hij weet blindelings de hand te leggen op de landschappelijke ziel van Nederland en Frankrijk. En in zijn typisch brommerige stijl hekelt hij de privatisering van het spoorwegnet die in Nederland zoveel vertragingen en calamiteiten veroorzaakt: "Goed toch dat er in Frankrijk en België strijdbare vakbonden zijn die een beetje proberen de draak privatisering te ketenen." Van Istendael fleurt pas op als hij in het Parijse Gare du Nord aankomt: "Het allermooist is het Parijse grijs als het mag zweven boven het transparante groen van aprilse bomen."

Cyrille Offermans spoorde van Maastricht naar Oostende en had vaak de aandrang om zich uit verveling in een boek te verdiepen. Hij veert op als hij in Luik het station van Santiago Calatrava ziet oprijzen, "dit royale gebaar" dat "het zelfrespect van iedereen die hier aankomt of vertrekt een Koninklijke Impuls geeft".

Aangekomen in Oostende stelt hij vast hoe de stad "vaal en verlept" oogt, "pogingen haar een jeugdige frisse teint te geven zijn te geforceerd en hebben tot een treurige eenvormigheid geleid".

Zo biedt Het juiste spoor een ongegeneerde blik in de schemerzones van drie landen. Sommige bijdragen stralen een zekere plichtmatigheid uit en missen passie. Ook oogt het boek iets te klassiek van snit. Maar deze ode aan het spoor is wél authentiek. Om Devoldere nog eens te citeren: "De ijzeren weg is nog lang niet dood. Hij zal ons allen overleven."

HET JUISTE SPOOR.

Treinverhalen tussen Nederland, België en Frankrijk

Ons Erfdeel, 152 p., 21 euro